

Radics Éva:

Takács Jenő és a világörökség. A Fülöp-szigeteki kutatás¹

Minden idők zeneszerzőinek korelnöke, a tíz évvel ezelőtt elhunyt Takács Jenő (1902–2005) tanúja volt a huszadik századnak. A szélsőséges politikai áramlatok közepette, a legviharosabb történelmi szélfűvásban, az ezerféle művészeti irányzat szerteágazásakor is mindig a maga útján járt, emberi és művészi függetlenségét, méltóságát és erkölceit minden körülmények közt megőrizte. Neve a mai Burgenland kulturális palettáján épp oly központi helyet foglal el, mint Esterházy Pál nádor a 17., Joseph Haydn a 18., vagy Liszt Ferenc a 19. században.

Sopronban érettségizett, zeneakadémiai tanulmányait – mivel szülőfaluját, Cinfalvát az első világháború után Ausztriához csatolták – Bécsben végezte. Zongoratanára Paul Weingarten volt, aki Liszt egykori kiváló tanítványától, Emil Sauertől tanult. Sauer Lisztnek, Liszt Czernynek, Czerny meg Beethovennek volt tanítványa, így Takács Jenő nagy múltú tradícióba kapcsolódott be. Zeneszerzést Joseph Marxtól, ellenponttant Hans Gáltól tanult. S bár „marxista” (azaz Joseph Marx tanítványa volt) – bejárt Schönberg óráira is. Az egyetemen Guido Adler zenetudományi előadásait hallgatta.

Élete négy világrészben zajlott le: Kairóban volt zeneakadémiai tanár, innen a Fülöp-szigetekre került, ahol a manilai főiskolán tanított zongorát és zeneszerzést – majd hajóval és vonattal kétszer is bejárta Kínát és Japánt, koncertezett Ausztrália kivételével valamennyi földrészen. Az Anschluß után felvette a magyar állampolgárságot, nem akart a hitleri Németországban élni. 1939–1948-ig Magyarországon dolgozott; egy évig Szombathelyen tanított, majd a pécsi konzervatórium igazgatója lett. A kommunista diktatúra kezdetén, 1948-ban elhagyta Magyarországot. Svájcban, majd Amerikában, a Cincinnati Egyetemen lett zongora- és zeneszerzéstanárr. Tanítványa volt többek közt James Levine. Élete utolsó harminc évében ismét szülőhelyén, Cinfalván (Siegenorfban) élt. Számos kiváló kortárssal kötött barátságot, ismeretséget Európában, a Közel- és a Távols-Keleten, valamint Amerikában – például Paul Hindemith-tel, Darius Milhaud-val, Yehudi Menuhinnal. Magyarországon Bartók Bélával, Kodály Zoltánnal, Dohnányi Ernővel, Maros Rudolffal, Farkas Ferencsel, később Soproni Józseffel, Szokolay Sándorral és a kulturális élet más kiemelkedő személyiségeivel tartott szoros kapcsolatot. Jó barátja volt Weöres Sándornak, Csorba Győzőnek, Jékely Zoltánnak, Takács Gyulának. Életmódját tekintve világpolgárnak is

¹ A 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Munkacsoport által az MTA BTK Zenetudományi Intézetben, 2015. június 10-én megrendezett, *Évfordulók nyomában 2015* című konferenciáján elhangzott előadás absztraktja.

nevezhetnénk, éppúgy, mint Lisztet. Otthonosan mozgott a nagyvilág hangverseny-termeiben, különféle művészek társaságában – s mindenütt a magyarok jó hírnevét öregbítette. Magyar szellemben írott műveinek se szeri, se száma (például: *Rapszódia*; *Antiqua Hungarica*; *Soproni barokk muzsika*; *Ének a Teremtésről*). Nagy szolgálatot tett a zenepedagógiának azzal, hogy pécsi éveiben, a háború után lehetőséget adott Kodály Zoltánnak az azóta világhírűvé vált magyar módszer kikísérletezésére.

A Fülöp-szigeteken töltött évei alatt (1932–1934) – Bartók meggyőző szavainak hatására – népzeneét is gyűjtött az észak-luzoni primitív törzsek közt. Hangfelvételeit az UNESCO Világörökség részévé nyilvánította 1999-ben.